

משלהן שלמה

עיונים ושו"תים בפרישה מבית מדרשו של
הגאון הינוקא הרב שלמה יהודה שליט"א

גיליון מורחב לימי החנוכה

פרשיות וישב - מקץ

פרשת וישב

בשם עמק המלך (שער יג, לה), שהביא בשם האר"י ז"ל (עי' שער הפסוקים פ' וירא), שזהו מחמת שנתעברה ביוסף נשמת יצחק אבינו ע"ה, וע"כ 'זקנים' גימטריא 'יצחק' עה"כ. יב. עוד ביאר שם (פ' ויגש א), שיעקב שהוא תיקון אדה"ר (עי' ב"מ פד. זהר תולדות קמב: רע"מ קדושים פד. ע"ח לה, ב) לקח הברכות מהנחש הוא עשיו (זה"ק בראשית, לה:), ויוסף דהוא שופריה דאדם, ויש בו נפש אדם הכולל הכל, ראוי והגון שיתקיימו בו הברכות, ואם היה יוסף נאבד מן העולם לא היה אפשר שיתקיימו באיניש דעלמא.

כתונת הפסים היתה מצויצת וכן בגד יהודה

ועשה לו כתנת פסים (לז, ג)

כתב בספר מקור חיים הקדמון למהר"ח הכהן תלמיד מהרח"ו (או"ח סי' יא סק"א), ועשה לו כתונת פסים, היינו טלית קטן, לפי שהוא בסוד הצדיק, וכן תיבת פסים אותיות יוסף, ואותם של פסים, כאשר אותם עולה גימטריא ת"ר, כמנין ציצית. וכן כתב בשפת אמת (דרושי חנוכה, תרנ"ב), והוסיף שע"י מצוה זו זוכין לטלית נאה המיוחד לישראל חלוקא דרבנן, שעליה נתקנאו אוה"ע, וישראל מסרו נפשם עליה, ובאמת אין הארת מלבוש זה מתגלה בשלימות בגלות, כענין שנאמר (שה"ש ה, ג) 'פשטתי את כותנתי וגו'', אכן בזמנים שמתגלה הקדושה, מתגלה הארת זה המלבוש, וז"ש (שאלות פ' וישלח סי' כו) בנר חנוכה שבעה"ב עומד באמצע בטלית מצויצת (עי' בני יששכר, כסליו ג, מו). ומהר"ש קלוגר בספרו חכמת התורה (עמ' רכג, תקלח) ביאר, שבכתונת הזה היה מצות ציצית, ולכן הפשיטו אותה ממנו מיד כשבא אליהם, כדי שלא יהיה עוסק במצות ציצית ותגן עליו מן הנחשים והעקרבים שלא יוכלו להרע לו. וזהו ג"כ דכתיב (לט, יב) 'ותתפששו בבגדו' וקרעה את בגדו, שתפסל, שלא תגן עליו מן העריות (מנחות מד.), ולכן מיד 'וינס ויצא החוצה', שנתירא מיצרו. וכע"ז כתב גם במקור חיים (שם). ואע"פ שנלקחה הכותונת מאיתו, יש לבאר שדאג שיהיה לו ציצית גם בבגדו האחר, וכדמצינו גם ביהודה, כפי שכתב בליקו"ה (חומ"מ ערב ה, כו), ש'חותמך ופתילך' הם טלית ותפילין, וכן כתב בתפארת שלמה (פ' וישב) ש'פתילך' כנגד טלית, וכן מובא באדרת אליהו להגר"א (במדבר יט, טו).

יוסף פתח ישיבה גם בהיותו בבית פוטיפר

ויבא הפיתיה לעשות מלאכתו (לט, יא)

כתב במשנה שכיר (על אתר), שיעקב חנן את יוסף ללמד תורה ברבים בישיבה, וע"כ עשה לו כתונת פסים, כדרך הראוי לתלמיד חכם. ומסתמא גם בבית פוטיפר התקין ישיבה, לעיתות הפנאי ממלאכתו, כדרך שהיו עושים האבות בכל מקום. וזהו ויבא יוסף ה'ביתה, בה"א הידיעה, לישיבה, 'לעשות

כל פסוקי הפרשה מתחילים באות ו' חוץ משמונה פסוקים

מובא בפסיקתא זוטרתא (סוף הפרשה), שכל פסוקי הפרשה מתחילים בוי"ו, חוץ משמונה פסוקים. כי כולה סיפורים של ווי"ם, וי היה במכירת יוסף, וי במיתת אשת יהודה ובניו, וי באשת פוטיפרע, וי בבית האסורים, וי לסריסי פרעה, ומה שיצאו מהכלל שמונה פסוקים, כנגד המילה שנתנה לשמונה, שזכתה אסנת בת פוטיפרע להזדווג למולים. כיוצא בדבר 'יהי בימי שפוט השופטים' (רות א, א), כולן ווי"ן חוץ מח' פסוקים שבספר רות, שנזדווגה רות עם בועז ויצא ממנה מלכות, שנאמר (שם ד, יז) 'הוא אבי ישי אבי דוד'.

מדוע באמת יעקב אהב את יוסף יותר

וישראל אהב את יוסף מקל פניו (לז, ג)

הנה הביא רש"י כמה טעמים מדוע אהבו יותר מאחיו, ומצינו בדברי חז"ל עוד כמה וכמה טעמים לכך. א. דאיתא בגמרא (סוטה לו:) שראוי היה יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו. ב. דאיתא באבות דר"ג (ב, ה) שיוסף נולד מהול כמו יעקב אע"ה. ג. דאיתא בזוה"ק (ויחי, רכב:) שכשנחלפה רחל בלאה, כיוון יעקב לנשמת יוסף, וכשנולד ראובן חשב יעקב שהוא יוסף, ולכן כשחלל ראובן יצועי אביו חזרה הבכורה ליוסף. וכן כתב בספר צרור המור (על אתר), עי"ש. ד. דאיתא בזוה"ק (ויחי, רטז:) שכאשר היה יוסף עומד, היה מסתכל בו אביו ונשלם בנפשו כאילו רואה את רחל עימו, כי יופיו של יוסף היה דומה ליופיה של רחל, והיה נראה לו כמי שלא עבר עליו צער מעולם. ה. בילקוט ראובני (וישב, יז) הביא בשם רבינו בחיי (על אתר), שזהו מחמת שהיו בו מדות כל השבטים - בכורתו של ראובן, מלכותו של יהודה, נבואתו של לוי, חכמתו של יששכר, עי"ש. ו. החיד"א בחומת אנך (על אתר) ביאר, שזהו מחמת שכשנולד יוסף, שהוא מידת יסוד, והיה נפש אדה"ר (עי' דבש לפי מערכת י, יד), נוכח יעקב שלא היה בו שום פגם בהתחלפות רחל בלאה, וא"כ יוכל לתקן חטא אדה"ר [בחומת אנך (שם) ביאר י"ז טעמים עה"פ 'אלה תולדות יעקב יוסף', ולהלן נציין חלק מהם]. ז. עוד ביאר (שם) בשם הרב עמודיה שבעה (פחד יצחק, יב) בשם גלי רזיא, שיוסף הוא חרב דקדושה, כנגד חרב דסט"א, הוא עשיו, ונולד להכניעו. ח. עוד ביאר (שם) בשם הנ"ל, שיוסף השלים רגל רביעי במרכבה במקום דוד. ט. עוד ביאר (שם), שיוסף היה מסטרא דכורא (יסוד), וכל השבטים מסטרא דנוקבא (מלכות). י. עוד ביאר (שם), שיעקב היה ירא ורועש על גלות מצרים, וע"י מכירת יוסף ניצולו מחלק העבדות, כמ"ש מהר"י קובו. ונמצא שיוסף היה סיבה לקיום כל ישראל, שלולי שקדם הוא לכפר העבדות, היו נכנסים בשער נ' של הטומאה. יא. עוד ביאר בספרו פני דוד (על אתר ג), בשם ספר עיר בנימין (סוטה סי' קפז),

בשורה משמחת! כנסי התעלות ושמחת חנוכה

עם מו"ר הגאון הינוקא בירושלים ובצפת

- פרטים נוספים בגג הגיליון

מלאכתו, ללמוד התורה, ע"כ. ובנותן טעם לצרף לזה את דברי השפתי כהן (לט, כב) עה"פ ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסורים וגו' ואת כל אשר היו עושים שם הוא היה עושה, שלימדם יחודו של הקב"ה והיו מייחדים כמוהו, ולכן אמר שר המשקים 'את חטאי אני מזכיר היום' (מא, ט), שלמד מיוסף להתוודות על חטאיו.

הקב"ה, רחל והציצית נגלו אליו להצילו מהחטא

וינס ויצא הצנצה (לט, יב)

הנה הביא רש"י את דברי הגמ' (סוטה לו:): 'דמות דיוקנו של אביו נראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות וכו'', וכן הוא בזוה"ק (ויחי רכב), ובירושלמי (הוריות

פרשת מקץ

פ"ב ה"ה). ושם מובא עוד שאף דמות רחל נגלתה לו, וכן הוא בב"ר (פז, ז ע"ש הגירסא בעץ יוסף; צח, כ) ובילקו"ש (וישב רמז קמו) בשם מדרש אבכיר [אמנם בילקוט ראובני (וישב, קעט) הביא בשם ירושלמי דנראו לו רחל ולאה, ובשם מסכת דרך ארץ שנראתה לו רחל]. ובילקו"ש (שם) מובא עוד בשם מדרש אבכיר, שנראה אליו הקב"ה בדמות אביו, והביאו גם בספר מדרש תלפיות (ענף יוסף, קעח ע"א), ובספר אם הבנים על הרמב"ם (יסודי התורה פ"ה ה"י), והוסיף, שנטל הקב"ה את אבן השתיה, ואמר לו, אם אתה עושה את העבירה אני מחריב את העולם, ובזה פירש מן העבירה. וכתב הר"י אבן שועיב תלמיד הרשב"א (פ' ויגש, ד"ה ויש גם בענין), שאף מצות הציצית הצילתו מן החטא, כמו שדרשו בפסוק 'ותתפשהו בבגדו' באותו ענין דנתן צוציתא (ע' רש"י סנהדרין לא:).

לקחוהו שלוחי פרעה מהבור בכבוד, אלא במרוצה, ולזה נצטער צער גדול, כי לא ידע למה מריצים אותו.

מדוע יוסף לא שלח איגרת לאביו שעודנו חי

וינסף הוא השליט על הארץ (מב, ו)

הקשו המפרשים, מדוע לא שלח יוסף שליח ליעקב להודיעו שהוא חי. ונכתבו על כך כמה וכמה תירוצים על כך. א. החיד"א החיד"א בפני דוד (מא, מז) הביא לתרץ, שיוסף היה יודע פתרון חלומותיו, וידע שע"י סיבה ירדו אחיו למצרים וישתחוו לו, והיה מצפה מה יהיה באחרונה ומה יהיה הסיבה. ב. עוד תירץ (שם), שהיה חושש לחרם אחיו, שצירפו השכינה עמהם, וקרוב הדבר שנמצא יוסף בעת החרם. ג. בהדר זקנים (מב, א) תירץ, שהשביעוהו אחיו שלא יגלה. ד. השל"ה (פ' ויגש, תו"א כו), תירץ שאפשר שכך הורו מן השמים ברוה"ק, או שנלקחה ממנו הבחירה, והיה מוכרח מהשי"ת, שגלגל הכל כדי להוריד את יעקב למצרים, לכפר על כ"ב שנה שהיה בבית לבן ולא יכל לכבד אביו ואמו [ויש להוסיף על זה, שהרי היה עימו מלאך גבריאל (קול התור ב, כד), והוא הדריכו משמיא מה לעשות, ולא עשה מדעת עצמו]. ה. עוד תירץ השל"ה (שם), שמן השמים השכיחו את יוסף מכך. ו. באור החיים הקדוש (מה, כו) תירץ, שאם היה מודיע ליעקב כי הוא חי, היו מתאזרים אחיו ובאים ומאבדים אותו מהעולם, לזאת התחכם להאכילם ולהשקותם, ונתן להם דמים, והראה להם כי הוא עמהם בלב שלם, וכך סיבב עמהם בדברים, עד שנגלה הדבר כי מה' יצא, וידעו ודאי כי לא שומר הוא להם איבה. וגם באמצעות כן הוסרה בושה מאביהם, כי יאמרו אליו כי כן גזר הגוזר. וראיה, שאפילו אחר שנתוודע לאחיו הם בקשו להורגו, עד ששלח השי"ת מלאך להצילו מידם (תנחומא ויגש ה).

יוסף רצה להתגלות אליהם מיד בחיבה

אך מלאך ה' הכריח אותו להתנכר

ויתנפר אליהם וידבר אִתָּם קשות (מב, ז)

כתב הרוקח (על אתר), שיוסף דחק עצמו בעל כרחו להתנכר עליהם, ע"י המלאך גבריאל שקטרג עליהם עוד לפני המכירה, ואמר ליוסף (לז, יז) 'נסעו מזה' - מן האחוה (תנחומ"י ויגש יג). וכ"כ בעל הטורים (על אתר), ביקש לקבלם בסבר פנים יפות, ובא המלאך שמצאו תועה והזכירו. 'ויתנכר' גימטריא 'על ידי האיש גבריאל'.

פויטר נענש על מה שיוסף היה בבית האסורים

וישלח פרעה ויִקְרָא אֶת יוֹסֵף (מא, יד)

איתא במדרש תהלים (בובר, מזמור קה) עה"פ (תהלים קה, כב) 'לאסור שריו בנפשו', 'שרו כתיב', זה פויטר, שאסרו יוסף בקולר כל ימיו. וכן איתא בבראשית רבתי (פ' מקץ, ד"ה ויוסף הוא השליט), שפויטר נעשב כומר כדי להנצל מיוסף שלא ישלם לו כגמולו, ולא הועיל לו מאומה, ושלח יוסף ולקחו משם ואסרו.

כיצד התגלה יוסף בראש השנה

ויגלח ויחלף שמלתיו (מא, יד)

הנה אמרו בפסיקתא זוטרותא (ס"פ ויגש) שקיים יוסף את כל התורה כולה קודם שנתנה. וכתב בספר עמר נקא (על אתר), שאעפ"כ התירו לו להתגלח בתער, מפני כבוד המלכות, וכדאמרינן (סוטה מט:): גבי אבטולוס בן ראובן שהתירו לו לספר קומי מפני כבוד המלכות. והיינו כאשר אין הניקף מסייע למקיף, ואינו עושה מעשה בידים, דאין שם אלא איסורא דרבנן. ע"כ. ובזה יובן גם מה שהתגלח בראש השנה, שאז יצא מבית האסורים (ר"ה י:): [אע"פ ששמר את השבת, כדאיתא בב"ר (צב, ד)]. ורבינו חיים פלטיאל (על אתר) כתב, דאולי גילח כבר מערב ר"ה כאשר נודע לו שעתיד לצאת מחר.

למה לא מובא שרחץ

ומענין לענין, כתב בשפתי כהן (על אתר), שאע"פ שבודאי מי שישב שתיים עשרה שנה בבית הסוהר, זוהמתו נודפת, אבל יוסף הצדיק לא היתה לו זוהמא כלל, ואדרבה היה לו ריח טוב, ולכן הדגיש הכתוב 'ויגלח ויחלף' לבד, שכאשר הריחו ריחו הטוב, לא רצו להרחיצו. ועל כן 'יוסף הצדיק' גימטריא 'ריחו נודף' עה"כ. ולכן כתיב 'וירצהו' חסר וא"ו, לומר שנתרצו בריחו הטוב. ולכן לא הרחיצוהו, כי פחדו שלא ילך אותו הריחו.

יוסף הצדיק נתנסה בעשרה נסיונות כמו אברהם

כי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עַמְלִי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי (מא, נא)

כתב בשפתי כהן (ריש הפרשה), שעשרה מיני יסורין באו לו לאותו צדיק ועמד בכלם. א. ששיסו בו הכלבים (ב"ר פד, יד). ב. בטשו בו במגעליהם כמאמר הזוהר. ג. השליכוהו הבור. ד. ביד הישמעאלים. ה. ביד המדינים. ו. ביד הסוחרים. ז. ביד פויטר. ח. אשת פויטר. ט. בית הסוהר. י. שאמר שר המשקים ברשעותו על יוסף שהוא נער, שוטה ועבד (ב"ר פט, ז), ועל כן לא

גילוי האור הגדול מכח הביטול כאין

נקודה מתוך שיעור שנמסר מיום חמישי פרשת וישב התשע"א

מדוע יעקב אבינו ביקש לישב בשלוח

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְרֵי אָבִיו (בראשית לז, א). יעקב אבינו יצק את אבן הפינה לבית המקדש (שם כח, יח), ונדר נדר שהאבן הזו אבן השתיה, תהא לבית המקדש (שם, כב), והלך לחרוץ לתקן מה שנצרך לתקן בעמקי הגלילות, ומגיע לארץ הקודש, ונוחל מעלת אבותיו להיות מרכבה לשכינה, שזו הדרגה הנעלית ביותר, ומבקש את יישוב הדעת לעבוד את קונו ולהשלים את המלאכה עד שיוכל בפועל לגלות את הקץ לבניו (ע' מאור ושמש פ' ויחי), וה' יתברך לא מסכים לזה, ונתגלגל בכך הצער של יוסף.

ביאור דרגת עני ועשיר

ה' יתברך מלמד לנו את הדרך לילך בה ולשכון אור לנצח נצחים, תחילה להפוך כל אדם עצמו מדרגה של עשיר לדרגת עני. ומצב זה אינו תלוי בממון ואמצעים רבים בגשמיות או ברוחניות, אלא בכח וביכולת, עני - זהו מי שאין בו כח לפעול בכלים שיש לו, הגם שיש לו כלים גדולים מאד, ולדוגמא כמו אדם טהור וחכם, שנמצא בבית מלא ספרים, ויש לו כל הכלים לעבוד את ה', ורק אין לו החיות כדבעי לעבוד את ה', זהו הנקרא עני, שאין בו יכולת להשתמש בכל הכלים לאין מספר שיש בידו. ועשיר - זהו מי שיש בידו כח ויכולת לעבוד את ה' ולהשתמש בכלים שלו במה שחננו ה', אף אם הכליו שברשותו הם קטנים ומועטים, ולכן גם אם הוא שוכן במדבר עם ספר אחד בידו, הריהו עשיר, מאחר שיש לו כח לנצל מה שסביבו אפילו מעט.

הבנין השלם יהיה מנקודת לב היהודי המבקש אחריו ית'

כאשר יעקב אבינו מגיע עם י"ב שבטים, שלם בגופו שלם בתורתו שלם בממונו, ונמצא בארץ כנען אצל יצחק אביו, שניהם מרכבה לשכינה, וחסר רק את השלמת גילוי השכינה בעולם היינו בית המקדש, ולכאורה בודאי כל מה שנצרך לחפש כעת הוא נחת ומנוחה כיצד להשלים המלאכה מתוך יישוב הדעת^(א), וה' יתברך אומר, שתחילה צריך לחפש את הדרגה של עני. כי בית המקדש נקרא בשם בית תפילתי (ישעיה נז, ז), ששם יתגלה כח התפילה, ושכולו יבנה רק מכח התפילה, כי הבנין הוא מכח נקודת הלב השבור של היהודי שצמא ומבקש אחר רצונו ית', שרק היא יכולה להביא גילוי שכינה.

דוד המלך אמר "תפילה לעני כי יעטוף" (תהלים קב, א), שקרא עצמו עני, ובודאי אמר כן באמיתות שלימה, כי באמת הרגיש כך שהוא עני ושפל ושתפילתו באה מעמקי הלב. ולכאורה איך יכול היה דוד מלך ישראל לקרוא עצמו עני, והלא היה שרוי בעושר ומלכות - רוחנית וגשמית - לאין שיעור בשביל לגלות את מלכות ה' בעולם ולהביא את הבריאה לנצחיות, וכבר נמשח על ידי שמואל הנביא בשמן המשחה, והיו לו את הכלים של המלכות, והיה קרוב אצל ה' בקרבה עצומה, וזכה לידיעת התורה לאין שיעור והשגה (מה שבילה אחד למד מה שתלמיד ותיק וכו'), וה' היה עמו והיתה הלכה כמותו, והיה יודע את סודות בית המקדש, וגם בגשמיות היה גיבור ועשיר, והיו לו כל השלימות שניתן לשער בשכל אנושי, בגדולה תפארת ומלכות וליוצאי חלציו, ומרוב השבחים ששיבחו ה', לא ידע מה לומר לה'. ואם כן אחר כל זה כיצד היה יכול לומר בדיבור אמת לפני ה', שהוא 'עני'.

דוד המלך המחיש לעצמו שאין לו כלום מבלי ישועת ה'

אלא יובן העניין, שעם כל הכלים לאין מספר שהיו לו ברוחניות ובגשמיות, דוד המלך הבין שהכל מאומה בידו מבלעדי מה שיזכה למצוא חן בעיני האל יתברך שיתן לו כח ויכולת לעשות כל זה, והרגיש במוחש שאין דבר וחצי דבר ברשותו ובידו שלו, והוא ריק מכל, וכולו היה תחינה לה' יתברך שיושיע לו ויעזרהו. [כאמור, שעני הוא מי שאין לו יכולת וכחות נפש להשתמש בכל הכלים והאמצעים שלו, גם אם יש לו אין סוף כלים ואמצעים].

ה'עני' זוכה לעין ה' אל יראיו ולראות פני שכינה

המדרגה של עני, היא המדרגה הגבוהה ביותר, ועני הוא אותיות עין, שכשזוכה לביטול לה', ולצאת מן ההרגשה שהוא מציאות נפרדת מלפני ה' ית', בכך נעשה מ'עני' ל'עין', ונאמר עליו הנה עין ה' אל יראיו (תהלים לג, יח). ומפני שהעני שרוי כולו בשפלות מטה מטה, ותדיר נמצא בתחושה ש'אין בו', מחמת כן זוכה לראות השכינה הקדושה, ושורה עליו אור של רחמים עליונים. וכמו שנאמר שם (תהלים קב, א) "אל תסתור פניך ממני", שזה כעניין ראיית פני השכינה, שזוכה לה העני.

וכו' - אך לא לפחד, וכן אדם שנשם מעט לא יחשוש איך נרדמתי וידאג וכו' וכו', שברגע שאדם מפחד ואומר - יש דינים, יקרה כך וכך, ומכניס בעצמו הפחד והבהלה - מייד יש פתח לרוח השטות והיצה"ר לארוב ולתפוס לו, וכן הוא בכל דבר ועניין, כל ספר שלומדים - ההתבוננות היא שהוא הספר הכי קל, כל דבר שעוסק בו אדם ידמה בדעתו שהוא הכי קל, ובודאי אפשר להבין אותו, לא בקושי. ו"טוב יום המוות מיום הולדו", אפשר להסביר זאת, שיום המיתה, שהוא היום שאדם הכי פוחד וחושש הימנו, גם הוא טוב מיום הולדו, גם בזה לא יפתח אדם ולא יתבהל, וע"כ אדם יכול להגיע לחירות המוחין, כי כשיש לאדם צמצום במוחין הוא אינו יכול לפעול מאומה, ורק כשאדם משיג חירות המוחין וישוב הדעת הוא יכול לפעול, זה נקרא רחמי השם, שאדם יודע שהוא ית' ש' כל כך רחמן ובודאי יושיעני, הוא רחום וחנן ובודאי יעשה עימי ברחמיו וחסדיו חסדים ונפלאות ויושיע לי בכל מה שאצטרך". עד כאן משיעור הושענה רבה תשע"ח.

^(א) עיין בשיעור מיום הוש"ר תשע"ח, בו ביאר מו"ר מה שכל עבודת הצדיקים והקדושים בהמתקת דינים וכדו' הינה ראש וראשית מתוך כלל שהוא היסוד והשורש של כל עבודת ה' של האדם, וכן היה ככלל יסודי ופשוט אצל כל גדולי הצדיקים, שלבלי יהיה האדם מבוהל ומבולבל לחטוף הכל ויכניס עצמו לחפזה כדי להספיק בעצמו מה שחושב שצריך להשיג וכו', אלא קודם לכל יהא ביישוב הדעת ואריכות אפיים ויתבונן ברחמי השם, כשאדם מבוהל ומבולבל ושרוי בלחץ הרי הוא אינו יכול לתקן ולהועיל בדבר, לכן צדיקים גדולים ונוראים כשרשו לפעול בעניין כלשהו, היו קודם יושבים ומתבוננים בגדולת השם וברחמי השם בסבלנות ובאריכות אפיים, וכך היו ממתיקים דינים ופועלים הנצרך, ולאחר מכן יוכלו לעבוד בכוונות ובענינים כדרגתם וכענינם, אך הכוונה היסודית בפשטות היא יישוב הדעת ואריכות אפיים וסבלנות, לא להכניס עצמו לאיזה אופן שיהא בלחץ ולא להיבהל ולא לדאוג ולפחד מושם עניין שיהא. והמשיך בזה מו"ר במתק שפתיו: "וכמו עכשיו - הושענה רבה, נכון שכעת הוא עת חיתום, ודין,

העני הגמור זוכה לעין שיש בכחה להשיג את הנקודה הנצחית

העני הגמור נמצא בנקודה השפלה ביותר, ומשם יכול לקבל עין שיכולה לראות את הנקודה הנצחית שאף אחד לא יכול לראות אותה מלבד העני שהוא שפל ונבזה.

ודוד מלכנו ע"ה, הבחין בזה וראה שכלל הנבזים והפחותים שירדו והגיעו עד מצב של העני הגמור, יש עליהם עין כזו שהוא אור שאף בריה לא יכולה לראות אותו, ונכסף והשתוקק לראות האור הזה, והוא אומר, עם כל השלימות שהשגתי, ברוחניות ובגשמיות, וזכיתי לעשירות דקדושה ושלימות בכל (שכבר קיבל מח ומחשבה שאין לתאר ולשער, ויכול להשיג עמקי סודות התורה וידיעת דרכי ה' וידיעת שמו ית' וגדולתו וכו', וכמובא), כל זה אינו נחשב כאשר נחסרה ממני הדרגה של העני, שאדם השפל באמת אף שהוא נבזה ונמוך ומגושם יכול להגביה את עצמו ולהשיג את השלימות ולראות את האור הנעלם, מה שאני לא יכול להשיג.

והוסיף עוד לשבור ליבו, בידיעה שעם כל התורה, החכמה ודעת אלקים שיש בו, ועם כל העושר והמלוכה שיש לו, הוא לא יוכל לבנות בית המקדש, ואז קרא עצמו באמת עני לפני ה'.

ג' נקודות שהתבונן בהם דוד המלך עד שקרא עצמו עני

נמצא שדוד המלך ע"ה התבונן בג' דברים: א. שבאמת אין לאדם דבר, כי הכל מאיתו ית' לבדו וברצונו נותן לנו וברצונו נוטל הימנו, וצריך להתחנן ולבקש למצוא חן ולקבל כח מאיתו יתברך לפעול בכלים שיש לו. ב. שכיון שהעני השפל יכול להשיג את הדרגה של עין ה' אל יראיו, והאור הנעלם, והוא לא יכול להרגיש את השפלות הזו, אם כן כאילו אין לו כלום. ג. שכיון שלא יכול להשלים את המלאכה ולבנות את בית המקדש, אם כן אין בו שום כח ויכולת, והוא באמת עני.

ואכן אחרי שדוד המלך מצא בעצמו את נקודת העני וביטל עצמו לאין, זכה ומצא מקום המקדש, וייסד את בית ה'.

מכח התפילה זוכה לביטול ונקודת שפלות עד לדרגת 'אין'

לכן צריך תדיר לאחוז בתפילה, כי עצם הדבר שנושא עיניים לשמיים ומתפלל אליו יתברך, הוא כבר נכלל בדרגה של 'עני', עד כי יכול ליהפך לאין. כי התפילה מחדירה באדם ההכרה שהוא איין, ורק ה' יכול להושיע לו, ועל האדם להתפלל "זכני להתפלל עד שיראו אותי בשמים בדרגה של אין", שבכך ה' ב"ה שומע לאדם ומאזין לו וממלא משאלות לבו לטובה.

אין אפשרות לפעול מאת ה' יתברך כי אם על ידי כח התפילה, והוא הכח שביא לגילוי בית המקדש וכל ישועה, כל העולמות הנעלמים מתגלים רק בכח התפילה, הוא הכח הגדול שיכול להביא את האדם לתכלית הנצחית, מה שאין לנו תיאור ושיעור. אין צדיק שלא התפלל להיות צדיק, צדיק נולד רק מתפילה עצמית ולא מייחוס, אפילו גוי שיהיה לו לב והתנוצצות יכול לזכות לדרגות נעלות, וכמו רבי מאיר שיצא מגירון קיסר ועוד ועוד.

שלימות כל המדרגות הם להגיע לדרגת אין

האדם לא אוהז בתפילה כיון שחושב שהתכלית היא להיות חכם וגאון וצדיק וקדוש וכו', אך לא זוהי השלימות, השלימות היא רק להיות אין לפני ה'. ועל זאת יתפלל כל חסיד, שלא יהיה אצלו שום חילוק ופירוד בשום דרגה ושום הישג ושום מצב, ויידע שגם הרוחניות והגשמיות שלו זה רק מאת ה', ויותר מכך גם שלא יהא אכפת לו כלל אם הוא בדרגה גבוהה או נמוכה, אלא יראה הכל כאין ואפס, ואין עוד מבלעדי ה', עד שייזכה לדרגה של "אין".

ומי שמתבונן בזה שאין עוד מלבדו כלל וכלל, ובזה פונה אליו ית' מעמקי ליבו, יכול לצאת מהמקום השפל ביותר אל המקום המובחר ביותר. וכן להיפך, גם הצדיק והקדוש אם יפול בגאווה ח"ו, יכול לירד למקום הנמוך ביותר.

ולזאת ה' יתברך ממתינ ומצפה, שנבין שהתכלית של הכל הוא להיות אין לפניו יתברך, שרק משם יימשכו כל השפעים לאין סוף ברוחניות וגשמיות, והתיקון השלם, עד בית המקדש והנצחיות.

אמונה במעל הטבע

נקודה מתוך השיעור - פרשת מקץ תשע"ט - ספר כרם שלמה מועדים
מפאת קוצר המקום - לא הובאו הדברים בשלמותם

להוליד, כן 'חנוך' הוא קודם שאפשר לבוא לידי גילוי אצל כל הנבראים, שהוא בחי' ימי החול, בחי' מט"ט (תיקון) כ"א, ס"א. ועוד, אבל 'חנוכה' הוא דרך מגולה, בחי' שבת, גם למדרגות הנמוכות (עי' עשה"כ לכושי חנוכה) - למרות עוביותם וריחוקם מה' ב"ה, שהוא היפך הטבע.

בחנוכה, אור האמונה שבסוד הראיה - יורד למטה, עד שיש אפשרות לכל אדם לזכות להתקשרות בתורה ודרך ה' - גם במדרגות הנמוכות ביותר. והוא סוד חנוך וחנוכה, כמ"ש בתיקונים⁶: "איהו חנוך ואיהי חנוכה, איהו נער ואיהי נערה"; ש'נער' חסר ה"א לא ראוי להוליד, ו'נערה' ראויה

⁶ כן ציין באמרי פנחס (חנוכה, אות סו), ומקור הדברים מהזוה"ק (רע"מ כי תצא, רעז.), עי"ש. [עני' עוד בשל"ה (חלק תושב"כ, צאן יוסף כי בהג"ה ד"ה יש עוד סוד)].

רמזי מנהג הסביבון בחנוכה והרעשן בפורים

כי בחנוכה מתגלה האור מלמעלה למטה למקומות הנמוכים ממש. וזהו טעם מנהג הסביבון⁽¹⁾, אשר מסובבים אותו מלמעלה למטה [ועיקר הכוונה הפשוטה אשר צריכים לכון בזה היא, לסובב כל המניעות וההסתרות, ולגלות את השגחת הקב"ה⁽²⁾]. אולם בפורים מתגלית מדרגה הראשונה מלמטה למעלה, וזה מדרגה של השמיעה והאמונה, שהוא גילוי האמונה מלמטה מתוך הטבע, וזהו טעם מנהג ההכאה עם ה'רעשן', שמסובבים אותו מלמטה למעלה (עי' קרבן העני, דרושי חנוכה), לרמז על גילוי ההשגחה מלמטה למעלה.

ע"י אמונת חכמים זוכה לרוח"ק שהיא ראייה למעלה מהטבע

אמנם עיקר ההשגחה נגלית כאשר אדם מסתכל ומתקשר בדבר שהוא מעבר לראייה החיצונית, למעלה מהטבע, וזה ענין נצנוצי רוח הקודש⁽³⁾. כי רוח הקודש פירושה גילוי ההשגחה בשלמות, וכל גילוי השגחת ה' הוא נצנוץ מרוח הקודש - הנמשך מהאור הגנוז. וכדי לבוא לדי הסתכלות ולגלות השגחת ה' ב"ה, צריך אמונת חכמים. ומחמת שהתרחקנו כיום מאד מאמונת חכמים, מתעכבת ביאת משיח, ובית המקדש לא נבנה, ואין משיגים כלל מהו טוב, ומחמת כך נתקלקלה דעת האדם כל כך, עד אשר אינו מבין כלום את לימודו, ופרנסתו בטורח, וכל עניניו בקושי וכבדות. כי אם היה לאדם אמונת חכמים, היה אצלו הכל בשלימות, והיה מגיע לכל המעלות - למעלה מדרך הטבע.

⁽¹⁾ כאשר מסובבים בסביבון, יש לדקדק שיהיה לו זיוות, ולא טוב לקחת סביבון עגול. ועוד יש לדקדק, שיהיה כתוב על זיוותיו 'נס גדול היה שם', ולא כמו ששינו כיום לכתוב נס גדול היה 'פה'.

⁽²⁾ טעם המנהג, מובא בשו"ת דברי יציב (אור"ח, סוף סי' רפג) לרבי יקותיאל יהודה, בעל השפע חיים מצאנז, שכאשר שהיו באים היוונים לישראל לראות אם עוסקים בתורה, או שעורכים ברית מילה, היו מוציאים הילדים את הסביבון ומשחקים, וכך היו נראים כמשחקים בעלמא, וזכר לכן נוהגים לשחק בסביבון בימי החנוכה. וכבר קדמו בספר אוצר כל מנהגי ישורון (סימן יט. אות ד). והנה כמה וכמה מסודות החנוכה כלולים בסביבון, ובתיבות 'נס גדול היה שם' שנהוג לציין עליו, וכאשר כתבו על כך רבות גדולי החסידות. ונציג כמה ענינים שכתבו בזה. **כתב** רבי יצחק מראדוויל, בנו של המגיד מזלאטשוב זיע"א (אור יצחק, דרושי חנוכה), שכידוע (ראה לבוש סי' תר"ע ב, וב"ח שם סק"ד) רצה המן בפורים לאבד את הגופים של עם ישראל, אבל לא את העולם הבא שלהם, אבל בחנוכה רצו היוונים לאבדם גם מהעולם הזה וגם מהעולם הבא. לכן צריך להדגיש שנס גדול היה 'שם' דייקא, בזמן נס החנוכה (לאפוקי מפורים), כי זהו נס גדול מאד למעלה מהטבע שיהיה הצלה גם מצד הגוף וגם מצד הנפש. **ובספר** צמח צדיק (ח"ג, עמ' שכח) לגאון הקדוש מוויז'ניץ (היה אחד מגדולי הגאונים בדורו, אשר היו באים אליו עם השאלות הסבוכות ביותר), כתב ע"פ דברי הירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א) על הפסוק (תהלים צג) 'תשב אנוש עד דכא', 'תשב אנוש' זה תשובת האדם, 'עד דכא' עד דכדוכה של נפש, וביאר שהתשובה מתחילה ביום כיפור ונגמרת בחנוכה, ולכן 'דכא' עולה כ"ה, שזה כ"ה בכסליו, שהתשובה של האדם נמשכת עד חנוכה, ומוסיף שג' ש' נ' ה' (שהם ראשי התיבות נ'ס גדול היה שם) נוטריקון גמר שנה. **ובספר** אמרי פנחס (חנוכה, סח) לרבי פנחס מקוריץ מובא, שר"ת של נ' ג'

החכמים ממשיכים את האור הגנוז

כי עיקר השמיעה היא על ידי שליח, שהוא ענין אמונת חכמים, וכמו שאמר אבימלך (בלשית לא, כו) 'וגם אֶנְכִי לֹא שִׁמְעָתִי בְּלִי יְהוֹם', ואמרו במדרש (כ"ד נה, ג) לא שמעתי על ידי מלאך ושליח. כי החכמים ממשיכים את האור הגנוז, שהוא ענין למעלה מן הטבע. כי קיום חכמי ישראל הוא על ידי לימוד התורה, שכולו נמשך מהאור הגנוז שגנוז הקב"ה בתורה. וכשנפגמת לאדם האמונת חכמים, זה כמו שיפיל חס ושלוש את האור הגנוז, אורו של משיח, שמהיכלו יורדים כל הניסים והנפלאות. כי הנס ושידוד מערכות הטבע נמשך לעולם בזכות מלך המשיח.

עיקר מדרגת התורה תלויה באמונת חכמים

ועיקר הכל תלוי כפי דבקותו בחכמים. כי בכדי לקבל ולהבין את התורה צריך ברכה, ואם קורא אדם איזה מאמר מחכם ואינו יודע מי הוא החכם, ולא למד עליו - אין לו התקשרות בחכם, וזה כאילו אינו מאמין בו חס ושלוש, וכשאין התקשרות - אין ברכה. אבל על ידי אמונת חכמים והתקשרות - שהוא ענין הסתכלות מעבר לראייה החיצונית, זוכים לברכה, שהיא השפעה והבנת התורה למעלה מן הטבע. כי כאשר האדם שרוי בתוך מגבלות הטבע והזמן, וחושב שמשיג איזה דבר, לעולם לא יוכל להבינו. אבל כאשר מתבונן שבאמת אינו משיג ויודע כלל, ונותן עיניו בשכל עליון שהוא למעלה מהשגתו, ונכלל בדבר שהוא הרבה יותר ממנו,

ה' ש' - עולה בגימטריא ט"ז, רמז למצוות החנוכה, שהם ש'מונה נ'רות, וה'לל ג'מור. **ובספר** בני יששכר לרבי צבי אלימלך מדינוב (חודש כסלו, מאמר ב, אות כה בהג"ה) כתב כוונה בענין הסביבון, שנקודת האמצע זה נגד עם ישראל, והקב"ה מסובב כל האומות והבריות שיתכללו כולם באחדות ישראל, וכאשר אנחנו מסובבים את הסביבון, אז כל העולם כולו מתבטל ונכלל בשורש עם ישראל, שזה הנקודה הקטנה והאמצעית, שאנחנו הכי קטנים הכי דלים למטה, וכולם מסובבים אותנו להצר לנו, אבל כשאנחנו מסתובבים ביחד, הקב"ה מסתיר כל הנחש הזוהמה והקליפות, וכולם מתבטלים לגמרי. **ובספר** יכהן פאר (דרושי חנוכה, ד"ה ולזה איתא) מובא בשם זקנו הרה"ק רבי חנוך הענין מאלכסנדר זיע"א, שנ' ג' ה' ש' עולה כמספר 'נחש', גימטריא 'משיח' [וכן הובא בספר אמרי פנחס (שם) בשם הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זיע"א, ובבני יששכר (שם), ע"ש הענין], לרמז לכך שיסובב הקב"ה כל הקיצים וימחר את ביאת המשיח.

⁽¹⁾ יש רוח הקודש, ויש רוח נבואה. וכיום אין מי שיזכה לרוח נבואה, זה רק אצל אליהו זכור לטוב. וכן מה שכתוב בספרים, וברבינו האר"י ז"ל, מענין מדרגת רוח הקודש, כבר אינו בנמצא כיום; וכל מה שזוכים כיום נקרא סיעתא דשמיא, שהוא קרוב לנצנוצי רוח הקודש. בדורות קודמים היתה מדרגתם גדולה וגבוהה מאוד, שלא ניתן להשוותה כלל עם מה שבני האדם מחשיבים כיום למדרגת רוח הקודש; ולומר כן על איזה גדול וכיוצא - זהו היפך אמונת חכמים, ומוכך באים חולאים וכל הצרות והרדיפות.

⁽²⁾ יש היכל משיח, ויש היכל התשובה, ויש היכל הנגינה - כל אחד בבחינתו. [ואמר רבי בונם מפשיסחא זיע"א (קול מבשר ח"ב, עמ' רלד) שהיכל הנגינה והיכל התשובה סמוכים זה לזה, אמנם הרה"ק הדברי ישראל ממוד"ץ זיע"א אמר (אמרי שאול, עניני זמרה ושמחה, אות טו) שהם אותו היכל ממש].

יכול הוא לבוא לידי התקשרות, שמשמעותה שלום וברכה, והשפעה שלמעלה מדרך הטבע, שמתגלה שה' ב"ה נמצא עם האדם, וכמו שנאמר במגילת רות (ב, 7) 'וַהֲנֵה בְּעֹז פֶּאֶר מִבֵּית לֶחֶם, וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם, וַיֹּאמְרוּ לוֹ 'בִּרְכָּךָ ה'', שכאשר אמר ה' עִמָּכֶם, השיבוהו בברכה 'בִּרְכָּךָ ה'', כי כאשר יש ענין של התקשרות - ה' ב"ה נמצא עם האדם. וזה צריך להיות תפיסת האדם תמיד, שאינו יודע ומבין כלל, וצריך רק להשיג דבר שלעולם לא יבין בו, כמאמר החכם (נחמנוס עולם יג, לג) 'תכלית הידיעה שלא נדע'. וכך הוא דרך החכמים, שככל שלומדים יותר את התורה, כך מבינים שאינם משיגים כלום, והוא על ידי שתולה את שכלו ועיניו למקום שאינו מבין - וכך כאשר מתקשר עם מה שלמעלה ממנו, זוכה להבין בתורה.

סוד ההודאה והלל של ימי החנוכה

וזוהי גם הדרך שיזכה האדם לקיים 'וְאֶהְיֶה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' (דברים ו, 5) - שהיא כל השפעת הברכה של האדם, שצריכה היא להיות באופן כזה, שבכל מה שיעבור על האדם בעוה"ז, יתבונן ויצפה למשהו הרבה יותר גבוה ממנו. ורק כאשר מודה האדם לקב"ה בכללות ובפרטות על כל מה מאורעותיו, יכול הוא לזכות להשיג למעלה משכלו, ולהודות לפניו בכלל לבבו; שזהו סוד כל מהות שמונת ימי החנוכה - להודות ולהלל לפניו יתברך". כי עצם ההודאה לקב"ה היא על דבר שאיננו מבין ומשיג בשכלו, כי מתפעל בנפשו ומתפלא מדוע השפיע עליו הקב"ה את כל החסד הזה, ונושא עיניו כלפי שמיא ואומר, 'רבנו של עולם, כיצד זכיתי שתשפיע לי זאת', וכך כאשר מודה ומהלל לקב"ה מתוך שמחה, אזי באותה עת ראיתו כביכול כמו קוב"ה שמכריע לטובה, והוא נכלל בלמעלה מהטבע, שהוא בחי' הלל גמור - שמודה בהודאה גמורה שכל שפעו ניתן לו שלא בדרך הטבע.

לעתיד לבוא נזכה לשלום והתקשרות זו בשלמות

וכעת מחמת הגלות האדם חלש ודל, ומסתכל על הדברים החיצוניים, וכך אינו יכול לעולם להשיג בדבר שהוא כולו רוחני - בין בלימוד, בין בכל דבר שירצה לפעול, אך כאשר ישתמש בכלים שחננו הקב"ה להיות בהתקשרות בדבר שהוא למעלה ממנו, ויהיה תלוי בו, יוכל לבוא להתקשרות שתמשיך לו שלום וברכה. שלזה נזכה בשלימות בבוא הגאולה, שיתן לנו הקב"ה שלום והתקשרות בדבר שהוא למעלה משכלנו, וכמו שנאמר (ישעיה נב, ז) 'מִה נֶאֱדָו עַל הָהָרִים רִגְלֵי מְבַשֵּׁר, מְשֻׁמֵּעַ שְׁלוֹם, מְבַשֵּׁר טוֹב, מְשֻׁמֵּעַ

יְשׁוּעָה, אִמֵּר לְצִיּוֹן מִלֶּה אֶלְהִיָּהּ'. כי השלום זה ההתקשרות של עם ישראל, שהוא ענין חנוכה, שמתקיים בנו 'יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנֶּנָּה' (נמלכ ג, כה), והארת פניו יתברך הוא דרך המנורה, כמו שנאמר (ס, ט, כ) 'אֶל מוֹל פָּנֵי הַמְּנוֹרָה - יֹאִירוּ שְׂבָעַת הַנְּרוֹת'; שהמנורה היא כנגד הפנים, וכדי לזכות לאור הפנים צריך שלום, שזהו 'וַיִּשֶׁם לָהּ שְׁלוֹם' (ס, ט, כ) - שנוכל להתקשר ולהשיג למעלה מן הטבע. וכל עוד שאין לנו התקשרות, לא בא משיח, אבל כשאנו משתדלים ורוצים להיות דביקים בקב"ה - על ידי התבוננות וגילוי ההשגחה, ממחר הקב"ה להחיש לנו את הקץ. וכשאנחנו ננהג בשלום ונתנהג במידותיו, בדרך השפעה, יתקיים בנו 'יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ', ומקרא שכתוב "אִמֵּר לְצִיּוֹן מִלֶּה אֶלְהִיָּהּ", והקב"ה שהוא 'מְשֻׁמֵּעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׁר טוֹב' יגאל את ישראל ויתן שלום בעולם כולו.

בשבת קודש הכל נכללים במדריגה זו

ובשבת קודש זהו זמן היחוד וההתקשרות של כל מה שנעשה במשך השבוע - להתכלל בקדושת ערב שבת קודש, שהוא המחבר בין הגשמיות לרוחניות. כי כל השבוע הוא מדריגה של חול, שההסתכלות בתוך הטבע, אולם בערב שבת קודש יש התקשרות והתבוננות למעלה מהטבע. כי בכניסת השבת אנו מעידים על אדון השמים והארץ שהוא ברא הכל, לכן צריך למהר לקדש" - כדי שתיכף ומיד יהיו נכללות העינים בדבר שהוא למעלה מהטבע, וכמו כן צריך לומר שבת שלום בשמחה כמו שאמרו בזהר חדש (לחיימות ס, ע"ט), כי השלום הוא התקשרות, וממילא מתברך האדם. ולכן שבת היא מקור הברכה, כי יש בה התקשרות, שבשמירתה נכלל האדם בדבר שהוא למעלה מהטבע, כי אינו עושה שום מלאכה - שהיא ענין הטבע, וכך הוא מתברך. וככל שנוהר האדם יותר בשמירתה, כך זוכה יותר להתעלות למעלה מהטבע. וזהו שדנו חכמים (שבת ק"ג: וזכרנו שבת פט"ו ה"ג) לגבי אמירת שלום בשבת, שמדוחק התיירו לומר שלום בשבת, וכך גם מביא הבאר היטב (סי' עז סק"ג) והמשנה ברורה (ס"ט סק"ה) בשם השל"ה הקדוש (מסכת שבת, נ"מ מ"ה ס), שלא יאמר האדם לחבירו בשבת 'צפרא טבא' כדרכו בחול, והטעם, בכדי שלא יהיה ענין של שלום והתקשרות כדרך של יום חול. כי ביום שבת צריכות העינים להיות למעלה מהטבע, שהוא המשמעות האמיתית של שלום, שהוא התקשרות למעלה מהטבע. ולכן אומרים 'שבת שלום', שה' שלום' מוכרח שיהיה בצירוף עם 'שבת', כי אז השלום, שהוא ההתקשרות בלמעלה מהטבע, בגילוי.

(ט) כפי שנפסק בשולחן ערוך (סי' רע"א, א). וראה עוד בסידור יעב"ץ (עמודי שמים, סדר ערבית ליל שבת, אות א).
(י) ו'שבת' היא שמא דקוב"ה, כמו שאמרו בזהר הקדוש (יתרו פח), וכפי שהאריך בענין בספר בני יששכר (מאמרי השבתות א), ודן אם

(י) מנהג הרבה צדיקים היה לשבת אצל נרות החנוכה ולספר את כל הנפלאות שאירע עמהם במשך השנה, מתוך הודיה לקב"ה. וכך נהגו גם כל אדמו"רי חב"ד לדורותיהם, מבעל התניא עד הרבי הרי"ץ, וכן רבי הלל מפאריטש, ורבי אהרן מסטרשלי' זיע"א.

בכח השבת להמשיך לאדם התקשרות ואהבה בכלל ישראל

ועל כן ע"י שמירת שבת כהלכתה זוכה האדם לאהבת ישראל בשלמות, ולהתכלל עם כל ישראל, כי אורייתא וקוב"ה וישראל כולא חד (זוה"ק אחרי עג), וכמו שאמר רבי עקיבא (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד, בראשית רבה כד, ז) וְאַהֲבַת לְרַעְיָךְ כְּמוֹךְ (ויקרא יט, יח) - זה כלל גדול בתורה, ועוד אמר הלל (סנהדרין, כ"א) כל מה דסני עלך - לחברך לא תעביד' [=כל מה ששנוא עליך - אל תעשה לחברך], זה כללות כל התורה. והטעם בזה, כי לכל אחד יש אות בתורה, ואם הוא מחסיר מאהבת זולתו - הוא מחסיר גם מהתורה, כי האור הגנוז נמצא בתורה, ולכל ישראל יש חלק מהתורה, ואם חס ושלום אין אהבה בעם ישראל, אז מחסיר חס ושלום מהאור הגנוז.

האדם צריך להאמין שפועל בכל מעשיו לאין שיעור

וצריך האדם לחקוק בדעתו תמיד שכל מעשיו פועלים למעלה לאין שיעור וערך, וכמו שכתב השפת אמת (דרכו לחנוכה, שנת תל"ח), שמה שרצו היוונים לבטל ולעקור את קידוש החודש, הוא מחמת שידעו שעם ישראל מאמין שעל ידם מתרחשים דברים בעולם העליון, וכפי מה שהם פוסקים למטה, כך יפסקו כך בבית דין של מעלה, ורצו היוונים להחדיר בהם כפירה - שכל מה שהם עושים בזה העולם, לא נחשב להם בשמים לכלום רחמנא לצלן. וכבר האריך רבי שמואל הומינר בספרו עולת תמיד (פ"ג ג, א), בשם הגהת יש נוחלין (א, ס"ג ה"ז) לבאר כמה מוכרח האדם להאמין בכח תפילתו להגביר כח של מעלה^(א). על כן טוב שיאמר האדם^(ב): **הריני מאמין באמונה שלימה שתפילתי בוקעת רקיעים ועולה, ולא יותש כח של מעלה מלהשפיע לעולמו כל מיני טובות.** וכך יאמין בכל פעולה בקדושה ומעשה טוב - שהוא פועל בוודאי, ויאמר: **אני מאמין באמונה שלימה, שכל העולמות העליונים והתחתונים תלויים במעשי ובכוונות**

תפילתי. כך צריך אדם לחקוק בעצמו תמיד. וכך כותב גם רבי מרדכי מטשרנוביל בהקדמה לליקוטי תורה (הסנהדרין) בשם הבעש"ט, שאפילו תנועת אצבע אחת של בר ישראל, מנענעת עולמות עליונים. וכשאדם יגיע לשמים, הדבר היחידי שהוא יצטער, זה שהוא יראה כמה ה' אהב אותו פה בעולם הזה, וכמה כל דבר הקטן ביותר שהוא עשה - היה מנצנץ באור יקרות בשמים.

בכח אמונה זו להביא את האדם לכל הדרגות מולם

וכך יוכל האדם להתעלות מדרגא לדרגא, ולא יהיה שום דבר שלא יוכל להשיגו. כי אם אדם רוצה באמת ללמוד, ומאמין באמונה שלימה ברצון שלו, אז בשמים ינהגו עימו כפי הרצון והאמונה שלו^(ג), ואם אדם מאמין באיזה דבר מסויים שהוא יגיע אליו, אז מן השמים יובילוהו וידריכוהו ויתנו לו כלים לאותו דבר שהוא רוצה. אבל ברגע שהוא פוסק מאמונתו באיזה דבר, אז נפסקים הכלים שלו מן השמים. וכן אדם שלא מאמין בביאת המשיח - יכולים להוליך אותו מן השמים גם לקץ מסויים שהוא לא יראה את זה, ומן השמים לא יסייעו בידו והוא ילך לדרך של כפירה. אבל אדם שמאמין בביאת משיח יוכל לזכות ולחזות בביאת משיח.

יהי רצון שהקב"ה יאיר לכולם את העינים, ונוכה לראות את האור של ה' ברוך הוא, שיחון אותנו בהשגה של ראייה ברורה, לילך בדרך שנוכל להודות לו בהודאה גמורה, שזה הלל גמור. ונראה את הכל בצורה הרבה יותר גבוהה, במחשבה הרבה יותר ממה שרואים בשטחיות, שזהו ביטול מוחלט לקב"ה, שזהו אורו של משיח וארך אפיים. ויוליכנו הקב"ה בדרך שלום ושמחה, ונוכה להאיר פנים זה לזה, ולעסוק בגמילות חסדים, ולידע שכל מה שאדוננו הבורא ברוך הוא עושה מן השמים - לטובה הוא עושה, ושהוא שש ושמח בנו, ולהיות מקושרים בעזרתו יתברך בתורה ובמצוות. ויזכנו הקב"ה לניסים ונפלאות, ולבשורות טובות, ויהיו גשמים בעיתם, ונוכה להיגאל ביד רמה. אמן כן יהי רצון.

לפניו בכל עת ובכל שעה הכנעה יותר ויותר, ויעלה ממדרגה למדרגה וממעלה למעלה, עד אשר יעלה ויבוא למדרגה עליונה מאד, ויזכה למצות האהבה, לעשות הכל בשביל אהבת האל יתברך, בנפש חפצה ובדבוק נפלא, ולא ישגיח בעיני עולם הזה וחמודותיו, ויהא נבזה בעיניו נמאס, עד אשר יגיע להתגברות הכח השכלי מידי יום ויום יותר ויותר, אם יחזיק בכח ויבוא ויעלה למדרגת היראה הפנימית - שהיא השלמות האחרון. יזכנו האל אל היראה הזאת במהרה, אמן כן יהיה רצון.

^(א) נוסח זה מובא בקונטרס 'שוועת עניים' שבסוף סידור 'צעקת הדל', [ע"פ דברי רבי יוסי בזה"ק (ויקהל, רא), וזה לשונו: צלותא דבר נש איהו פולחנא דרוחא, ואיהו קיימא ברזין עלאין, ובני נשא לא ידעין, דהא צלותא דבר נש בקעת אוירין, בקעת רקיעין, פתחת פתחין וסלקא לעילא] -תפילתו של אדם היא עבודת הרוח, והיא עומדת בסודות עליונים, ובני אדם אינם יודעים כי תפילתו של אדם בוקעת אוירים, ובוקעת רקיעים, ופותחת פתחים ועולה למעלה].
^(ב) בספר קב הישר (פצ"ו) להגאון הצדיק רבי צבי הירש מקוידניוב זיע"א, מובא מעשה שאירע עם המהרש"ל, רבי שלמה לוריא זיע"א (ומרומז בספרו ים של שלמה, בסוף הקדמתו למסכת ב"ק), שבאיזה לילה שרצה לחבר הרבה כתבים וחידושים היה לו רק נר קטן, ומרוב תבערתו ללמוד לא כבה הנר. כי הוא האמין שכח התורה שהוא ירצה ללמוד - יסייע בעדו להחזיק את הנר שלא יכבה. וכך הוא חיבר חיבורים רבים, ממסירות נפשו ועוצם רצונו ללמוד.

מותר להזכיר שם שבת במרחץ. ובספר הגהות מהרצ"א (פ' יתרו) כתב על מה שאמרו בזוהר (שם צב. ברע"מ) 'זכור את יום השבת לקדשו כו', מאן דאדכר למלכא, אצטריך לברכה ליה. מאן דאדכר שבת, צריך לקדשא ליה, שכפי הנראה כשאומר ומזכיר 'שבת' צריך לומר 'קודש'. וכמעשה שהיה עם החתם סופר, שבאו וסיפרו לו שיש איזה אחד שחשוד מעט בשבתאות, אמר להם שילכו אליו למנחה ויראו מה הוא אומר על סעודה שלישית. ושמעו שאומר, בואו לסעוד סעודת צהריים. אמר להם החת"ס שזהו סימן שאינו מהקדושה, שלא אמר 'סעודת שבת קודש'. ומדיבורו בלבד הבין החת"ס שאדם זה פגום ואינו מהקדושה.

^(א) וזה לשונו (שם): ע"י תפילה בכונה יכול האדם לעלות ולהתרומם מעלה מעלה, ולזכות למצות הדביקות בה' והאהבה והיראה והשמחה. וזה לשון הגהת יש נוחלין (שם): מי שמשים על לבו פירוש וכונת הענינים, והשבחים הנפלאים והתוארים הנכבדים, בודאי יתעורר בעצמו ויכנס בלבבו במעט מעט יום אחר יום לסדר שבחו של מקום ברוך הוא בפנימיות הלב ובלב נכנע, ויכוין דעתו ממעמקי הלב בשמחה וביראה ליתן הוד והדר ושבח ותהלה, ולעשות עטרה לראש מלך מלכי המלכים הקב"ה - להוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה, ואז יכנס בלבבו מורא שמים מאד, וגדולתו של מלך מלכי המלכים מדי יום ויום יותר ויותר, ויהא נכנע

פנינים והנהגות

ההכנה למצווה

קודם ההדלקה יש להתכונן כראוי, וכפי שמבאר רבינו האריז"ל (פע"ח דרושי חנוכה) שבכל יום ויום מימי החנוכה מתעוררים ומאירים לפני הקב"ה י"ג מכילן דרחמי, ועל ידם יכולים אנו להתקרב לה' ברוך הוא. ובספר קב הישר (פצ"ו) כתב, שכיון שמאיר אור גבוה כל כך, יש ליטול הידים לפני ההדלקה, וללבוש את בגדו העליון בו הוא הולך לבית הכנסת.

כוונת הברכה

בשעת ברכת ההדלקה צריך לכוין שיאיר לנו האור הגנוז, ולהאיר את י"ג מידות הרחמים המתעוררים בימים אלו, וכפי שרימז זאת בספר קב הישר (פצ"ו) במספר תיבות ב' הברכות, שעולה כל אחת מהם י"ג תיבות [עוד יש רמז נפלא בענין אור הגנוז המאיר בחנוכה, שאם נמנה כ"ה מילים מ'בראשית ברא אלהים', המילה הכ"ה היא 'אור', ו'אמר אלהים יהי אור', המרמז לאור הגנוז (וזה"ק בראשית, ל). לרמז, שאור זה שבו נברא העולם, נשפע דוקא בכ"ה בכסלו (בא"ח וישב הקדמה). וגם תיבת 'יהי' גימטריא כ"ה, לרמז לכך (של"ה פ' וישב, תר"א מח בהג"ה)].

ההנהגה לאחר ההדלקה

לאחר ההדלקה נוהגים לשבת ליד הנרות חצי שעה, ולהביט באור הגנוז המאיר בהם, ולהתפלל ולהודות על הניסים והנפלאות (מקור חיים לבעל החו"י סי' תערב; שב יעקב סי' כב; אמרי פנחס שער השבת יז). ראוי שגם האישה תשב בחצי שעה הראשונה, שעל ידם נעשה הנס (כמב' בשו"ע סי' תרע, א-ב, ובמשנ"ב ס"ק ג-ד), ולא תעשה שום דבר מלבד להסתכל על הנרות ולהתפלל ולהודות.

מעלת וסגולת ההבטה בנרות החנוכה

ישנו חידוש נפלא של האמרי אמת מגור זי"ע (סוף דרושי חנוכה תרצ"א), במה שמצינו שאדם שאינו יכול להדליק את הנר מברך על הראיה בלבד (שו"ע סי' תרעו, ג), ומבואר שבראיה עצמה פועלים את ענין תיקון נרות החנוכה, ובזה בלבד מתגלה שה' ברוך הוא 'עשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה', אף שלא הדליק בפועל, ובזה מבואר שבתוך הנר עצמו, בהתקשרות של הלהבה, מאירים כל הניסים והנפלאות, ומאיר אור כזה שיכול לתקן את כל הנפש רוח נשמה חיה יחידה של האדם. ובעצם ההבטה בנרות - 'בראיה בעלמא קני', שמשיג האדם ניסים ונפלאות רבות ועצומות. וזה מסוגל לתיקון גגם העיניים (עבודת ישראל למגיד מקוד"ץ, דרושי חנוכה ד"ה וז"ש במג"א; זרע קודש, דרושי חנוכה קב ע"ב), שע"י ההבטה בנרות הוא נעשה בריאה חדשה. וכך היה נוהג הרב הקדוש רבי חיים מרדכי בן רבי איתמר הזקן מנדבורנה זיע"א לשבת למול הנרות שעות רבות, והיה צופה בהם מסוף העולם ועד סופו.

זהירות בכבוד שאריות המצווה

צריך לשמור על הפתילות לא לזרוק אותם, וכדדייק לשון השו"ע (סי' כא, א) שתשמישי מצווה נזרקים, אך לא שמתבזים (כמב' במשנ"ב שם סק"ז). על כן יש להניחם בשקיות, או לשורפם.

מעלת הזהירות במצוות הדלקת הנרות והחיוב ללמוד את הלכות

איתא בגמרא (שבת כג): אמר רב הונא, הרגיל [וי"ג הזהיר] בנר, הויין ליה בנים תלמידי חכמים. וגילה רבינו יצחק סגי נהור בן הראב"ד שקיבל מאליהו ז"ל (קונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה, הובא בקובץ המועדים מוריה, חנוכה עמ' ג), שאין מצוה זו מתקיימת ופועלת באדם שיהיו לו בנים ת"ח, אלא במי שמקיים אותה בכל פרטיה ודקדוקיה בשלימות. ובאמת יש בה פרטים רבים ורמזים נפלאים בצורת ההדלקה ובמיקומה, במספר הנרות שמדליקים, ובמה מדליקים. ובשביל זה צריך ללמוד היטב את כל הלכות הדלקת נרות החנוכה בשולחן ערוך סימנים תרע"ג תרע"ד. ומה גם שלימוד הלכות חנוכה יש לו סגולה עצומה לפעול ניסים ונפלאות לאדם, ובפרט בחנוכה עצמו, ועי"ז בודאי יושפע על האדם כל הניסים והנפלאות וכל טוב, ויש בזה הרבה מעלות.

הכנת המנורה

כתב רבי צבי הירש מקוידנוב בספרו קב הישר (פצ"ו), שבכל מצווה שאדם עושה נבראים מלאכים, ובפרט בשבת וחנוכה - שנאספים ובאים המלאכים הקדושים לאותו בית בו נעשית ההדלקה או הקידוש. על כן צריך שתהיה ההדלקה כראוי - לנקות המנורה, לבדוק הפתילות וכו', שהכל יהיה באופן הראוי שיתקבל לפני הקב"ה. ובספר בינת ישראל [לגאון העצום רבי ישראל שפירא, בנו של רבי חיים מאיר יחיאל בוסקוביץ, נכד המגיד מקוד"ץ] (סז ע"ב) כתב בגודל מעלת ההכנה למצוות הדלקת נרות חנוכה, שרק בקניית שמן לחנוכה, כבר נשפע אור גדול - שיכול להחזיר כל העולם כולו למוטב.

ההידור להדליק בשמן זית

כדאי להשתמש בשמן זית (שבת כג), שנראה יפה ומאיר (שם תוד"ה מריש ועוד), ששאר השמנים אינם בוהקים כמותו, ונראים כמו מים, אבל שמן זית יש בו חיות. ובכדי שיהיה שמן זית, טוב כדאי לקחת משמן זית שממש אפשר לאכול ממנו (משנ"ב סי' תרעג סק"ג), וכל אחד יעשה לפי יכולתו. הכף החיים (סי' רס"ד סק"ה) מביא מעשה מספר חסידים (סי' ערב) שהיה אחד שחיפשו לו זכויות להצילו, ולא היה לו שום זכות, רק מצאו שהיה לו זכות שהיה מהדר להדליק נר של שבת בשמן זית, ועי"ז נתנו לו אריכות ימים.

הדלקה ברוב עם

חשוב שתהיה ההדלקה ברוב עם הדרת מלך, ולזכות את כולם לראות ההדלקה, כולל האורחים, ובכך יתעוררו וידעו את עוצם ניסיו וחסדיו שעשה אדוננו הבורא ברוך הוא עם ישראל, ובפרט בחנוכה.

סדר ההדלקה

לשם יחוד קודש א ברך הוא ושכינתיה, בדחילו ורחימו, ורחימו ודחילו, ליחדא שם יי"ד קי"ב בוא"ו קי"ב ביחדא שלים (יה-וה) בשם כל ישראל. הנה אנחנו באים לקיים מצות הדלקת נרות חנכה כמו שתקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה, עם כל המצות הפלולות בה, לתקן את שרשה במקום עליון. לעשות נחת רוח ליוצרינו ולעשות רצון בוראנו. ויעלה לפניו יתברך כאלו כונו בכל הכונות הראויות לכוון במצוה זו. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו:

נוסח עדות המזרח

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר חנכה:

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

בליל ראשון מברך גם ברכה זו:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

נוסח אשכנז - ספרד

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנכה:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

בליל ראשון מברך גם ברכה זו:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

אחר שידליק נר אחד יאמר:

הנרות הללו אנחנו מדליקין על הנסים ועל התשועות. ועל הנפלאות. שעשית לאבותינו. על ידי כהני הקדושים. וכל שמונת ימי חנכה הנרות הללו קדש. ואין לנו רשות להשתמש בהם. אלא לראותם בלבד כדי להודות לשמך על נסיה ונפלאותיה וישועותיה:

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות. שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. על ידי כהני הקדושים. וכל מצות שמונת ימי חנכה. הנרות הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם. אלא לראותם בלבד. כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיה ועל נפלאותיה ועל ישועותיה:

מזמור שיר חנכת הבית לדוד: ארוממה יי, כי דליתני, ולא שמחת איבי לי: יי אלהי, שועתי אליה ותרפאני: יי, העלית מן שאול נפשי, חיתני מירדי בור: זמרו ליי חסידיו, והודו לזכר קדשו: כי רגע באפו, חיים ברצונו, בערב יליו בכי, ולפקר רנה: ואני אמרתי בשלוי כל אמוט לעולם: יי, ברצונה העמדתה להררי עז, הסתרת פניה, הייתי נבהל: אליה יי אקרא, ואל אדני אתחנן: מה בצע בדמי בירדתי אל שחת, היודה עפר, הניגיד אמתה: שמע יי וחנני, יי, היה עזר לי: הפכת מספדי למחול לי, פתחת שקי, ותאגרני שמחה: למען זמרה כבוד, ולא ידם, יי אלהי, לעולם אודה:

ונהגו עוד לומר פסוק 'ויהי נועם' עם מזמור צ"א - 'יושב בסתר' מול הנרות. רבי חיים פלאגי (מועד לכל חי כו, יג) כתב לאומרו ז' פעמים, וכן הביא בסידור ר' שבתאי מראשקוב (כוונות חנוכה) בשם הבעש"ט הקדוש, וטוב יותר לאומרו ח' פעמים, והפעם השמינית בלחש. וראוי לכוון בפסוק ד' באומרו 'באברתו יסה לך' שהשכינה הקדושה תעטוף את האדם ותסכך עליו, ועי"ז יתבטלו מעליו כל הצרות והיסורים [במזמור הזה יש מעלות וסגולות רבות, לזיכרון, להנצל מאויבים, שמד, גזירות רעות]. והעיקר לומר זאת למול הנרות.

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו: יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן, צבאות: אמר ליהו"ה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו, מיכאל אגלי"א גבריאל בשם שדי יחיד כל"ך יחיה ח"ו: כי הוא יצילך מפח יקושי מדבר היות: באברתו יסה לך (לי פלוני/ת בן/בת פלוני) ותחת כנפיו תחסה צנה וסתר אמתו, מטטרין אמתיאל בשם שדי יחיד כל"ך יחיה: לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם, בתוא"ל: מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים, חמיאל צוריא"ל: יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אוריאל אליה לא יגש, סמא"ל: רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה, מריאל: כי אתה יהו"ה מחסי עליון שמת מעונך, צועיא"ל: לא תאנה אליה רעה ונגע לא יקרב באהלה: כי מלאכיו יצוה לך יחיד לשמרה בכל דרכיך כל"ך שמריאל שיאלשיאל הל"ד: על כפים ישאונה פן תגף באבן רגלה תריאל: על שחל ופתן תדרך תרמס כפיר ותנין, רח"ם אינגיא"ל: כי בי חשק ואפליטהו אשגבהו כי ידע שמי, יחיה: יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה שעשיאל אחלצהו ואכבדהו: ארף ימים אשביעהו ואראהו בישועתי: ארף ימים אשביעהו ואראהו בישועתי: (טוב לאומרו שבע פעמים בקול ופעם נוספת בלחש)

נוהגים גם כן לומר את תפילת 'אנא בכח' למול הנרות (ילקוט אוהב ישראל, אות צ; משמרת שלום מט, ב), שיש בה כוונה גדולה להאיר את אור החנוכה. ויש בה רמז לימי החנוכה, שיש בה שבעה פסקאות - כנגד שבעת ימי החנוכה, ונוספה לה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (סדר היום, שחרית של שבת) - כנגד זאת חנוכה, שהוא השמיני.

ויש לומר גם את המזמורים הבאים – סז (וישתדל לקרוא את המזמור בצורת המנורה מימין לשמאל⁽²⁾); לג; יט; ק; קלג.

לאחר כל המזמורים יאמר תפלת רבי נחוניא בן הקנה:

אָנָּא, כָּכֹחַ גְּדִלְתָּ יְמִינָהּ תַּתִּיר צְרוּרָה (אב"ג ית"צ). קָבַל רַנַּת עַמָּה, שְׁגָבְנוּ, טְהַרְנוּ נוֹרָא (קר"ע שט"ן). נָא גְבוּר, דּוֹרְשֵׁי יְחֻדָּה כְּכַבַּת שְׁמֶרֶם (נג"ד יכ"ש). בְּרַכֶּם, טְהַרֶם, רַחֲמֵי צִדְקָתְךָ תְּמִיד גְּמִלֶם (כט"ר צת"ג). חֲסִינִי, קְדוּשָׁה, בְּרַב טוֹבָה נִהַל עֲדָתְךָ (חק"ב טנ"ע). יְחִיד, גָּאָה, לְעַמָּה פְּנִיחָה, זּוֹכְרֵי קִדְשָׁתְךָ (יגל פז"ק). שְׁוַעֲתָנוּ חֲבֵל, וְשִׁמְעֵה צַעֲקָתָנוּ, יָדַע תַּעֲלָמוֹת (שק"ו צי"ת). בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרָת אֵלָיו בְּהַעֲלֹתָ אֶת הַנֵּרֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שְׂכַעַת הַנֵּרוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה הַעֲלָה נִרְתִּיחָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מְקֻשָּׁה זָהָב עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָהּ מְקֻשָּׁה הוּא כְּמִרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְוָה. (במדבר ח, א – ד). וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר. כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶה: יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לָהּ שְׁלוֹם: - וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

פנינים והנהגות

מנהג שתיית מי דבש בשמן

מובא בספר משמיע שלום (דרושי חנוכה; בשם אמת ליעקב רוז'ין, זאת חנוכה) שנהג רבי שלום שכנא מפראביטש זיע"א לשתות בזאת חנוכה מי דבש מעורבים עם מעט שמן. ומבואר בספר שארית ישראל מוולעדניק (שער התקשרות דרוש ד, ד"ה ואגב מבואר) שמימי הבעש"ט רווח המנהג לשתות משקה זה בכדי להמתיק דינים. ומובא בשם הבעש"ט (ישועות ישראל רוז'ין ח"א, עמוד לא), שמי דבש הוא טוב גם לרפואה וישועה.

מנהג אכילת סופגניה

השארית ישראל מוולעדניק (עמוד רנו) כותב עוד, שטוב לאכול סופגניות ולביבות. והנה מקור מנהג זה הוא כבר מרבינו מימון אבי הרמב"ם [שהיה גם מורו ורבו, וכפי שמציין הרמב"ם בכמה מקומות 'אבא מורי', 'אבי מורי'], שכתב (קובץ שריד ופליט, ירושלים תש"ה) שראוי לאכול סופגנין, זכר לשמן, ומנהג קדמונים הוא.

מנהג המשחק בסביבון

במנהג משחק הסביבון ישנם רמזים רבים ועצומים כמבואר בבני יששכר (כסליו, מאמר ב, כה) וכפי שכתבו בזה עוד הרבה צדיקים, וביכולתו לפעול הרבה פעולות טובות. ומחמת שהיו הרבה צדיקים שידעו את כוונות הסביבון, על כן הראוי ביותר לומר בעת שמקיים מנהג זה, שעושהו על דעת כל הצדיקים והקדושים היודעים לכוין בזה.

זמן מסוגל לשידוכים

ימי החנוכה מסוגלים לזיווגים ושידוכים, כנאמר במגילת אסתר (ח, טז) 'לְיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשָׁשׂוֹן וְיִקְרָה', וחנוכה הוא מקור האורה לכל השנה, על כן על ידי 'אורה' דימי החנוכה, זוכה האדם ל'שמחה' – זו אשה, כדברי הגמרא (יבמות סב:) 'אמר רבי תנחום אמר רבי חנילאי, שרוי בלא אישה, שרוי בלא שמחה'. לכן ימים אלו מסוגלים להתפלל על שידוך, ומן הסתם יתן לו הקב"ה אורה ושמחה.

⁽²⁾ ונחלקו בסדר צורת קני המנורה, אם סדר הפסוקים מימין לשמאל, או משמאל לימין, עיי' ברוקח ובמהרש"ל שם, ובס' אגדות אזור (עמ' רכא), ובעקידת יצחק (שער ס"ז פרק ד'. וע"ש ג"כ שמזמור זה שייך לימי העומר), שהסדר הוא מימין לשמאל. ומאידך במגילת אורה למהרש"ל, ובסידור הרש"ש מכ"י, ובסידור האר"י לרבי שבתאי מראשקוב (דף טו:), וע' גם באגרות הרמז (אגרת ט). ונראה שהיותר מכון הוא כדעת הרוקח מימין לשמאל.

תפילה לשלמה

תפילות נפלאות שחיבר הגאון הינוקא שליט"א משנים עברו לאומרו בימי החנוכה

רבנו של עולם, מלך רחמן, מלא רחמים. חוס ורחם עלי (פלוני/ת בן/בת פלוני) ותקרבני אליה, ובזכות ימי חנכה והנרות הקלו והאור היוצא מן הנרות תאיר אור מכלא בכל העולם כלו, אור שכל חשך ינוס ויברח מפני האור הגדול הזה; וזה האור הגדול יאיר את חיי שיהיו מלאים באור ושמחה ונסים ונפלאות, כשם שעשית עם אבותינו בימים ההם ובזמן הזה. ועשה ברחמיה שעניי יאירו מתוך שמחה ואשר, ויעולם לא אהיה בעצבות, וזה האור הגדול ילנה אותי לכל מקום, ואזכה תמיד לדבק בה אלהי מערכות ישראל, ותמיד לחשב עליה בתפירה לנצח, ולהלל ולשבח אותה לנצח נצחים.

ובזכות אור חנכה תציל אותי מכל המדמה, 'מדמה' גימטריא 'חנוכה', ותזכה ותטהר אותי, ותצילני מכל מיני דמיונות, ותאיר לי את האמת. ותפדה אותי מכל צרה – כשם שפדית את דוד, שנאמר: 'וישבע המלך ויאמר, חי יי אשר פדה את נפשי מכל צרה', 'פדה' גימטריא 'חנוכה', ובזכות ימי חנכה תפדני מכל צרה וצוקה, ותושיעני בכל הצטרכותי לפניה יתפדה שמה. ויתעוררו רחמיה האין סופיים על עמה ישראל, ותסלח לנו, ותקים מאמר שכתוב: 'ונסלח לכל עדת בני ישראל' (במדבר טו, כו), 'ונסלח' גימטריא 'מי החנוכה', ובזכות ימי החנכה תסלח ותכפר לנו, ותקרבו אליה בתפירה, ותקים במהרה מה שאנו מבקשים 'ויצמח פרקנה ויקרב משיחה', שמלת 'ויצמח' גימטריא 'מי החנוכה'.

ויהי רצון שנוזף לכה במהרה, וכשם שהוצאתנו ממצרים ועשית עמנו נסים ונפלאות בכל דור ודור, כן עתה תושיענו ותבטל ותמתק כל הדינים מעלינו, ותוציאנו מכל מצר, כמו שנאמר: 'ואוציאם מארץ מצרים' (יחזקאל כ, י), 'ואוציאם' גימטריא 'מי החנוכה' – שדיקא עתה יכולין אנו לזכות לצאת מכל מצר, באור פניה נהלה, ותאיר עלינו אור מנורות החנכה. וראשי תבות 'ואוציאם' מ'ארץ מצרים' גימטריא 'אלהים', מרמז שכולין עתה למתק מדת דיני. ויהי רצון שנוזף לעשות לה יתפירה נחת רוח, אמן נצח סלה ועד.

רבנו של עולם, אב הרחמים והסליחות, חנון המרבה לסלות, מלך גדול ונורא, מלך מהלל בתשבחות. פי לה טוב להודות ולשמה נעים לזמר. האל הפודנו מכל מלכים, הגואלנו מלפנו מפה כל עריצים. האל העשה לנו נסים בכל דור ודור. רחום וחנון, גואלנו. גואלנו, מלכנו, אדירנו, בוראנו. המשך בעמוד הבא

מעוז צור

'מעוז צור' – הוא פיוט שמסודר על סדר הגלויות והגאולות שעברו על עם ישראל, הוא פותח בתפילה על בנין בית המקדש שאז נזכה לזמר לפני ה' בשלמות, וממשיך לתאר את גלות מצרים, ובית ראשון וגלות בבל, את נס פורים שהיה בתוך אותה גלות, ואח"כ את נס חנוכה שהיה בזמן בית שני, ומסיים בתפילה שנגאל מהגלות האחרונה שהיא גלות אדום.

תפילה על בנין בית המקדש השלישי

מעוז חזק צור ישועתי / לה נאה לשבח. תכון תבנה בית תפילתי / ושם תודה נזבח. לעת תכין מטבח הריגה / מצר המנבח אויב המחרף. אז אגמור בפיר מזמור / חנפת המזבח.

גלות מצרים

רעות שבעה נפשי / ביגון פחי פלה. חיי מררו בקושי / בשעבוד מלכות עגלה מצרים. ובידו הגדולה / הוציא את הסגלה עם ישראל. חיל פרעה וכל זרעו / ירדו כאבן במצולה בתהום.

בית ראשון וגלות בבל

דביר קדשו בית המקדש הביאני / וגם שם לא שקטתי. ובא גוגש אויב. והגלני / פי זרים עבודה זרה עבדתי. ויין רעל מסכתי מזגתי / כמעט שעברתי. קץ סוף בכל / זרפכל / לקץ שבעים נושעתי.

גלות מדי – נס פורים [בין בית ראשון לבית שני]

פרות קומת ברוש מרדכי / בקש אגני המן שהיה מזרע אגג בן המדתא. ונהיתתה לו לפח ולמוקש מלכות ומכשול / וגאותו נשבתה. ראש ימיני מרדכי נשאת. / ואויב שמו מחית. רב בניו וקניניו / על העץ תלית.

גלות יון – נס חנוכה [בבית שני]

יונים נקבצו עלי / אזי בימי חשמנים. ופרצו חומות מגדלי חומות בית המקדש / וטמאו כל השמנים. ומנותר קנקנים / נעשה נס לשושנים עם ישראל. בני בינה חכמי ישראל ימי שמונה / קבעו שיר ורנגים.

תפילה להיגאל מגלות אדום

חשוף זרוע קדשה / וקרב קץ הישועה. נקם נקמת דם עבדי / מאמה הרשעה. כי ארכה נתעכבה לנו הישועה. ואין קץ לימי הרעה. דחה אדמון מלכות אדום בצל צלמון גיהנום / הקם לנו רועים שבעה.

המשך תפילה לשלמה

אָנָה, יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ, וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה וְיִשְׁמַע, וְיִפְקֹד
וְיִזְכֹּר לְפָנֶיךָ – זְכוּרֵנוּ הַמְּנִיחַ שְׁעָשִׂינוּ לָךְ בְּיָמֵי מַלְכָּה,
וְהַדְמָעוֹת אֲשֶׁר בָּכוּ לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר כָּבַתָּה. הַמְּנִיחַ
שְׁעָשִׂינוּ לָךְ בְּיָמֵי שְׁלָמָה, וְהַדְמָעוֹת אֲשֶׁר בָּכוּ לְפָנֶיךָ
כַּאֲשֶׁר כָּבַתָּה. הַדְמָעוֹת שֶׁל עֲמָה יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר חָלְלוּ
וְטָמְאוּ הַיּוֹנִים כָּל הַשָּׁמַיִם; וְעֲשִׂיתָ לָהֶם נִסִּים
וְנִפְלְאוֹת, וְהִפַּכְתָּ לָהֶם הַדְמָעוֹת שֶׁל כָּאֵב וְרַחוּק –
לְדְמָעוֹת שֶׁל אֲשֶׁר וְשִׁמְחָה, שֶׁל תִּקְוָה וְנִצָּחוֹן. כֵּן
תִּזְכֶּה אוֹתָנוּ בְּגִלּוֹת הָאֶפְלָה, תֵּאִיר לָנוּ אֶת הָאוֹר
לְצֵאת מִן הַגְּלוּת, וְתֵרִים קִרְנֵנוּ וְתִגְבִּיהַּ מִזְלֵנוּ. וְנִזְכֹּר
תָּמִיד שְׁאוֹתָנוּ קִדְשָׁתָּ מְכֹל הַעַמִּים, וּבָנוּ בְּחֶרֶת,
וְלֹאֲרוּךְ הִלְכָנוּ כָּל הַדּוֹרוֹת, וְלֹאֲרוּ תוֹרָתָךְ נִלְהַ
לְעוֹלָם וָעֶד. וְזָכְנוּ לְגֹאֲלָהּ מִהַנֶּצֶחַ, "וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל
לֹא יִשָּׁקֵר" (שְׁמוּאֵל א' טו, כט) – שֶׁלְעוֹלָם לֹא נִשָּׁקֵר
בְּתוֹרָתָךְ, וְנִשְׁמַר עֲלֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד. אַתָּה יִתְבָּרַךְ
תִּגְאָלָנוּ, וְיִלְכּוּ כָּל הָעוֹלָם לִירוּשָׁלַיִם, וְאַתָּה יִתְבָּרַךְ
תִּהְיֶה לָּהּ לְאוֹר עוֹלָם. "וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרָךְ, וּמַלְכִּים
לְגִנְהַיְךָ וְרַחֲמֶיךָ (יִשְׁעִיחוּ ס, ג). תַּחַת הִיְתָתָה עֲזוּבָה וּשְׁנוּאַה
וְאִין עוֹבֵר, וְשִׁמְתִּיהָ לְגֵאוֹן עוֹלָם, מִשּׁוֹשׁ דּוֹר וָדוֹר.
וְנִדְעָתָ כִּי אֲנִי יְיָ מוֹשִׁיעָה וְגֹאֲלָהּ אֲבִיר יַעֲקֹב (שם, טו -
טז). לֹא יִהְיֶה לָּךְ עוֹד הַשָּׁמַשׁ לְאוֹר יוֹמָם, וְלִגְנֵה הַיָּרֵחַ
לֹא יֵאִיר לָּךְ, וְהִיָּה לָּךְ יְיָ לְאוֹר עוֹלָם, וְאַלְהִיָּה
לְתִפְאַרְתָּהּ. לֹא יָבֹא עוֹד שְׁמָשָׁה, וְיִרְחָה לֹא יֵאֲסֹף,
כִּי יְיָ יִהְיֶה לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם, וְשִׁלְמוּ יָמֵי אֲבִלָּהּ. וְעֲמָה
כָּלֶם צְדִיקִים, לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, נִצֵּר מִטָּעִי, מַעֲשֵׂה
יְדֵי לְהַתְפָּאֵר. הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֵלָּהּ, וְהַעֲצִיר לְגוֹי עָצוּם,
אֲנִי יְיָ בַּעֲתָהּ אֲחִישָׁנָה (יִשְׁעִיחוּ ס, יט-כב). אֲמֵן נִצַּח סִלָּה
וָעֶד.

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵב הַרְחֵמִים וְהַסְלִיחוֹת. זָכְנִי לְקַבֵּל
אֶת אוֹר חֲנֻכָּה בְּתוֹךְ לְבָבִי, וְזָכְנִי לְהַתְפַּלֵּל בְּאוֹר
הַקְדוּשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, וְתִגְרֹשׁ אֶת קְלַפַּת הַיּוֹנִים. וְזָכְנִי
לְעִבּוֹר הַנְּשָׁמוֹת הַקְדוּשִׁים שֶׁמְסִרוּ נַפְשָׁם עַל שְׁבֹת
רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּמִילָה. וְאִזְכֶּה בְּיָמֵי הַחֲנֻכָּה הַקְדוּשִׁים
וְהַנּוֹרָאִים לְפַעַל לְפָנֶיךָ יִתְבָּרַךְ בְּקִדְשָׁת הַבְּרִית
וְתִקְוָנוּ כִּנְגֵד הַמִּילָה, וּבְקִדְשָׁת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְלְהַתְחִיל
הַתְחִלָּה מַחֲדָשׁ בְּכָל עַת וָרֶגַע, וְלְעוֹלָם לֹא לְהַתִּיאֵשׁ
– כִּנְגֵד הָרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְזָכְנִי לְקִדְשָׁת שְׁבֹתָ, שְׁאִזְכֶּה
לְשִׁמְרָה כְּרֹאזִי כָּל יָמֵי חַיִּי, בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה
– כִּנְגֵד שְׁבֹתָ. וְזָכְנִי לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר כָּל יָמֵי חַיִּי,
וְזָכְנִי לְפַעַל לְפָנֶיךָ יִתְבָּרַךְ שְׁלֹא יִהְיֶה מַצְדֵי שוֹם
עֶכּוֹב גֹּאֲלָהּ, וְאִזְכֶּה לְהִכְבִּיא לְעוֹלָם אֶת מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד
וּמְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, וְתִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲמֵן נִצַּח
סִלָּה וָעֶד.

והדליקו נרות בחצרות קדשך
בשורה משמחת לרבים שבקשו ושאלו.

בימי החנוכה יבוא אי"ה
להשתתף בכנסי התעלות והדלקת נרות
מו"ר עט"ר
הגאון הינוקא
הרב שלמה יהודה שליט"א

~~~~~

יום חמישי כ"ח כסליו
נר ה' דחנוכה בשעה 19:30
בהיכל ישיבת 'אורייתא'
רחוב שטראוס 17 ירושלים

~~~~~

מוצאי 'זאת חנוכה'
יום שני ב' טבת בשעה 19:30
בהיכל התורה 'זוהר הגליל'
רחוב דוד אלעזר צפת

~~~~~

ברוכים הבאים בשם השם

החידושים
את חידושי חידושים
בשם חידושים
בשם חידושים

ניתן לתרום לאחזקת העלון במספר הטלפון 03-7630585
שלוחה 7426 בשלוחה 1 ולציין בשלוחה 2 את ההקדשה.
או בטל 054-84-34-755

לקבלת הגיליון באימייל יש לשלוח את המיילים: 'נא לצרף' לכתובת: moshe@moshe.co.il
העלון יוצא כעת בכמות מוגבלת, ישנו צימאון וביקוש עצום וזיכוי הרבים גדול.
ניתן להקדיש את העלון לרפואה שלמה הצלחה או לעילוי נשמת
לחלוקת הגיליון באזור מגורים ניתן לפנות למס': 054-84-34-755

העלון יוצא לאור לרפואת הצלחת וישועת
עדי עובד בן אילנה, שולמית בת שושנה, בועז בן שולמית, גלית בת שולמית
תמיר פנחס בן שולמית, משה חיים בן אביבה, יעקב ישראל בן דבורה
מיתר בן דלית.

העלון יוצא לאור לעילוי נשמת

עליזה מסעודה בת חנה, דוד בן נינט, נינט מרי בת רינה